

Húszesztendő's emlékek

A szép élmények csak fényesednek az idő múlásával. A részleteket elmoshatja az évek sokasága, a lényeges epizódok azonban élesen kiemelkednek, szinte premier-plánba hozza őket az emlékezet. Török Gábor, a szegedi kenderfonógyár üzemrendesze is keresgélés nélkül idézi a felszabadulás mozgalmas napjait. Csupán néhány pillanatra hajtja le a fejét, s az agra máris készséggel szolgáltatja a húszesztendő's történeteket.

★
Ot is el akarták tjesztelni az üzemből, amelynek munkáslajába erős gyökereket eresztett 1927 óta. A gyárparancsnokság főbe-lövését ígért arra az esetre, ha nem tesz eleget a kiüritési rendelkezésnek. De neki mondhattak, amit akartak. A várva várt szovjet hadsereg ágyúit akkor a város alatt dörogték, s Török elvtárs egy lépést sem tett nyugat felé. Agócsi János-sal, Strack Ádammal, Mi-son Gusztávval, Borbély Je-nővel és másokkal ő szefog-va járőrseget verbuváltak, mert a gyárat mindenféle gyanús alakok kezdték fosz-togatni. Sorra elkergették, vagy fülönfógták őket. Tud-ták már akkor, hogy a ma-gukét, a munkások jogos tu-lajdonát védelmezik. Hogy örültek, amikor az első szovjet katonával kezert ráz-tak! S milyen nagy segíté- get jelentett, amikor megje- lent a felszabadítók város-parancsnokságának felhíva- a: „Mindenki foglalja el munkahelyét és dolgozzék nyugodtan”. Az élet, a rend, a biztonság első jele volt ez. Megérkezett az áhított sza-badság.

★
Mintegy 300 munkás indí- totta meg a termelést. Nem kérdezték, hogy mi lesz a fizetés, hiszen tudták, hogy üres a kassza. Az üzemi ta- nács azonban ideiglenes pénzforrásra akadt. A zov- jet parancsnokság gépkocsi- kat bocsátott a gyár rendel- kezésére, amelyekkel zsi-neget szállítottak Temesvárra. Élesztőt kaptak érte cseré- be, amit pénzért adtak el a város vezetésének. Így kettős eredményt értek el: egyrészt kenyérhez juttat- ták a lakos ágot, másrészt fizetni tudták a gyár dol- gozóinak. De a szovjet elvtársak más módon is segíté- tek. A dohánygyár szovjet

parancsnoka — egy órnagy — nagy mennyiségű kötelet vásárolt meg az üzemtől és részben pénzzel, részben meg cigarettával fizetett. Bi- zony a szívnivaló nagy úr volt akkoriban, általában jó- kedvet keltett a férfiak kö- rében.

★
Ha szükség volt valami- re, az üzemi tanács min- dig bizalommal fordulhatott a szovjet parancsnoksághoz. Egy alkalommal őrséget kér- tek a gyár kapuja elé, s máris jött két kis mokány katoná. Gyűrűtlen, megvi- selten álltak a posztján, s hamarosan valóságos ked- vencesek lettek a gyári as- zonyoknak. Naponta hozták nekik az ennivalót, hogy ez- zel is kifejezzék szeretetü- ket, hálájukat a nagy törté- nelmi fordulóért. Egyik-má- sikkal malackát vágott és ab- ból szelt le egy kis kósto- ló Szegejnek és Alekszej- nek, többen meg sütemény- nyel kedveskedtek nekik. A fiatal harcosoknak igen jó- esett ez a gondoskodás és szolgálatuk pontos ellátá- sa. Sokat mesélték távoli családjukról, a fasiszták barbár pusztításai- ról, a szovjet katonák kül- détesének nemes céljáról. Közvetlenségükkel sok olyan ember rokonszenvét is ki- vívták, akik eleinte — a fa- siszta propaganda hatására — bizalmatlanul néztek rá- juk.

★
A felszabadítók pusztá- jelenléte is erőt, bizakodást öntött a munkásokba. Ami- kor a jobboldali szociálde- mokraták fenyegetőzni kez- dek a kenderfonóban, vá- laszképpen egyre többen léptek be a kommunista pártba. Nem hagyták ma- gukat félrevezetni semmifé- le hízelgő demagógia által, sőt fokozott ambícióval gyűrték le a nehézségeket. Mert az akadt bőven. A vizesfőző osztályon például elkoptak a nyomhengerek, amelyeket állítólag csak vadkörtefából lehetett pótol- ni. De honnan vegyenek annyi vadkörtefát? Dunán- túra nem mehettek besze- rezni, helyi megoldást kel- lett találni. Összefogott hát egy kollektíva, platánfákat vágtak ki a Rigó utcában és azokból készítették új nyom- hengereket. Sajnálják a fá- kat nagyon, de nem tehet- tek mást. A termelés nem állhatott le, mert a szabad

élet kibontakozása függött tőle.

★
Csak egyetlen ember vil- lantotta fel ezeket az emlé- keket. Ha mindazokat meg- hallgatnánk, akiknek világá- ra húsz évvel ezelőtt süttött ki a nap, s akik ezért me- leg szeretettel gondolnak mindig a Szovjetunióra, hó- napokon át rohatnánk a sorokat egymás alá. De ta- lán e vázlatos pillanatké- pek is érzékeltetik, hogy a szabadságot elhozók milyen önzetlenül egyengették az új élet kibontakozásának útját is.

F. Nagy István

Négy házat építenek a szegedi KISZ-esek

A szegedi I. kerületi ta- nács végrehajtó bizottsága a lehetőségekhez mérten tá- mogatja a fiatalok lakás- építési gondjainak enyhíté- sét. Már tavaly a KISZ-fia- talok Újszegeden, a Haladás tér környékén 8 családi ná- zat építettek társadalmi munkában, kisebb állami tá- mogatással. A fennmaradó telket most a Csongrád me- gyei tanács tervező válla- lat KISZ-szervezetének biz- tosította a tanács. A tervet a fiatalok maguk készítik. Hamarosan így négy újabb családi ház építését kezdik meg Újszegeden a KISZ-is- ták.

A katasztrófa

Mint már olvasóink- nak jelentettük, Fer- nand Radar, brüsszeli tisztviselő könyvet írt a szegedi árvízről és belgiumi visszahangjáról. Az árvíz 86. évforduló- ja alkalmából részletet közlünk ebből a tanul- mányból, amelyet kéz- íratban a Somogyi Könyvtár őriz.

1879. március 9-én, vasár- nap az Indenpedance belga olvasói a következő, márci- us 7-ről keltezett táviratot olvashatták a bécsi eredetű hírek között: „Szeged kör- nyékét elöntötte az ár. A város komoly veszélyben fo- rog. Egy gőzhajó parancsot kapott, hogy Zimonyból Sze- gedre menjen. A Dunai Gőz- hajózási Társaság 60 nagy bárkát küld. Parancsot ad- tak, hogy az Alföldi Vasút töltését 27 lábra emeljék: 1200 munkás végzi ezt a munkát, éjjel nappal. A ka- tonaság segítséget nyújt. A helyzet fenyegető”.

Így jutott el az első hír a brüsszelieléhez az egyik legborzasztóbb és legvárta- lanabb katasztrófáról, amely eddig Magyarországot érte. Kétségtelen, hogy nem for- dítottak rá több figyelmet, mint egyre a számos ilyen- fajta hír közül, amelyeket a korabeli újságok oly szí- vesen közöltek.

Az események azonban gyorsan követték egymást. A március 12-i táviratot a brüsszeli lapok másnap már közlik. Borzasztó katasztró- fának értékelik a helyzetet. Egy gát átszakadt. A víz

széles hullámokban tör Sze- ged irányába. Mindenki me- nekül.

Ezután már rendszeresen és részletesen beszámolnak a lapok a szegedi árvízről, majd a Le Monde Illustré felhívást bocsájt közre. „Emlékezzünk — írja a lap —, hogy 1870-ben a magyar nép 300 ezer frankot küld-ött a Bécsben alakult se- gélybizottságnak, hogy se- gítségre siessen a Német- országban levő hadifogoly katonáinknak. Eljött az óra, hogy bizonyítsuk Magyar- országnak, mi nem vagyunk se feledékenyek, se hálát- lanok, és sietünk mindenki- nek jó szívére hivatkozni: segítségünk 20 ezer kenyér- és megélhetési nélküli csa- ládon... Az emberiség érzése, amelyet a szegedi katasztrófa keltett, egész Európában terjed és min- denfelől érkeznek a segé- lyek. Ebben a hallatlan sze- rencsétlenségben az lep meg, hogy mily megadással viselik el azt a magyarok, s milyen hálások azon ne- meslelkű igyekezettel szem- ben, amely feléjük irányul. Adja hát mindenki a maga filléreit és az elpusztult ma- gyar város, Szeged csakha- mar ismét felemeli büszke fejét az Alföld végtelen sík- sága fölé...”

Ezzel a felhívással indult meg az a hatalmas arányú segélymozgalom, amely egész Belgiumra kiterjedt, és jelentős mértékben járult hozzá Szeged árvíz utáni újjáépítéséhez.

Bernula Mihály:

Szökevények

Egymást néztük. Egy gondolat járt valamennyiünk fejében. Van már benzinünk, mehetnénk is, mégsem mehetünk. Nagyon rossz érzés. Arra már nem gondoltunk, hogy ha sző- kes közben elfognak, esetleg agyonlő- nek. Ez a gondolat teljesen kiszorult agyunkból. A saját hazánkból men- külni nem akartunk. Nem tudtuk mi vár ránk, ha a szovjet csapatok által elfoglalt területre jutunk, de csorók voltunk születésünktől, s rosszabb annál meg mi lehet...

Csendesen tanakodtunk. Eszünkbe sem jutott, hogy valamit aludni is kellene. Csak Lukács Bandi szuszog- tott, néha fájdalmasan felnyögött, arca erősen izzadt. Sajnáljuk felkel- teni. Hajnal négykor nyitotta ki sze- méjét, de erős láza volt. Arcát, nya- kát törölgette. Kezén kékllett a kötél nyoma.

— Mit tegyünk?
— Menjete — mondta Lukács.
— Nélküled nem.
— De, menjete.
Vitatkoztunk vele, amikor az ab- lakra rákoptogtak.
— Riadó! Összes felszereléssel a piactéren sorakozó!

Káromkodtunk. Elpofáztuk az éj- szakát, most már nem mehetünk se- hová. Összeapokoltunk. A szerkocsi- ban raktuk Rézsó motorját és Luká- csot is odaültettük. Lukács raktár- kocsiját odakötöttük a szerkocsihoz, a raktárkocsihoz pedig a Mercé- dest. A husz liter benzint beleöntöttük és kiálltunk a piactérré. Nyolc órákor elindultunk Ausztriá felé. Akik gya- log mentek, hétékor indultak. A szer- kocsi Rézsó vezette. Nagyon lassan mentünk. A motorok búgtak, az út már poros volt. En zártam be a sort. Két kézzel tartottam a kormányt,

jobbra-balra tekintgettem, nem is- mertem a tájat. A gromrom reszke- tett, nyakamon megdagadtak az erek, a vér a homlokomban lükte- tett. Nem akartunk Ausztriába ke- rülni, mégis oda megyünk. Mi lesz velünk, mikor kerülünk onnan haza?

Dobos, erdős vidékre kerültünk. A keskeny makadámút rossz volt, a Mercedes majd kirázta a lelkem. Egyre az járt a fejemben, hogy ha Rézsó megáll, kiugrom a kocsi- ból és menekülök az erdőbe. Nem megyek Ausztriába. A hátam mögött berre- gést hallottam. Visszanéztem. A zás- lóalj segédtsíztje jött utánunk mo- torkerekpárral. Hogy a fene egye- meg.

Emelkedőre kapaszkodtunk, nagyon lassan. Egy kanyarban megálltunk. Ott volt a határ pár lépésre a szer- kocsi előtt. A sorompót valaki össze- törte, a drótkerítés is cafatokban ló- gott a fehérre meszelt oszlopokon. Rézsó kiugrott kocsi- jából, rohant fe- lém és integetett: kapcsoljam le a Mercédest. Mikor odaért hozzám, a segédtsízt hátulról rászólt.

— Mi van?
Rézsó megállt, mintha megbabo- nálták volna, de pillanatok alatt fel- találta magát.

— Áll az oszlop. Valamelyik kocsi elromlott.

A segédtsízt fordított egyet a fo- gantyún, motorja felberregett, majd ugrott egyet. Miklós a vontatóhorog- hoz állt, kioldotta a Mercedes köte- lét.

— Fordulj meg! — mutatott a kezé- vel.

Persze, forduljak meg, de hogyan. Az út olyan keskeny volt, hogy hosz- szában a kocsi alig fért el rajta. Az első hátramenetnél az árokba csúsztam. Még szerencse, hogy csak fél- lábászárg ért. Nagy gázzal a kocsi ki- mászott belőle. De még kétszer kel- lett előre s hátra menni. Rézsó diri- gált, András és Lukács az út szélén álltak. Hol engem néztek, hol meg- előre az úton, amerre a segédtsízt el- ment. Pokolian izzadtam és néha úgy ráléptem a gázpedálra, hogy a motor bögött, mintha kettéhasadt volna.

Nagy nehezen megfordultam. Luká- csék beültek és indultunk vissza. Két-háromszáz méter után András megállt.

— Jön a segédtsízt.

Beletapostam a pedálba. A Mercé- des gyorsult, az út porzott utánunk, de a segédtsízt közeledett.

— Lassíts! — bökött meg András.

— Minek?

— Lassíts!

Egy dűlőút vitt az erdőbe, arra for- dultam és megálltam. Lesz ami lesz, egye meg a fene. András kinyitotta az ajtót és kinézett. Állkapcsán megfe- szült a bőr. A segédtsízt már ott volt. Tászkájából kivette pisztolyát. Abban a pillanatban András elsütötte a fegyverét, a segédtsízt a motor mellé esett. Combját érte a golyó.

— Mehetünk — mondta Sanyi.

Húsz méter után bent voltunk az erdőben.

Sűrű és nedves volt az erdő. Az utat a szekerek kitáposzták. Nemrég járhattak arra, a lólabnyomok élesen kirajzolódtak a földben. Sok fa hi- ányzott, csak a tövük fehérlett, meg a szétszórt forgács a tövek körül. Egy kilométert mehetünk, vagy kettőt, amikor Rézsó megszólalt.

— Állj már meg!

— Minek?

— Nézzük meg, hol vagyunk!

Lukács és András a hátsó ülésen ültek. Lukács hallgatott, nagyon félt. A szeme üvegbe burkolózott, s arca fehérségén halványan kéklettek az erek. András az utat nézte a hátsó ablakon. Nem hallotta, hogy beszél- getünk. Mikor megálltam, rámför- medt.

— Minek álltal meg?

— Miklós mondta.

— Mit akarsz? — fordult Miklós- hoz.

— Megnézem, hol vagyunk.

— Ne nézzél semmit, gyérünk to- vább!

(Folytatása következik.)

Olvasóink írják

Amig nagyobb baj nem lesz!

A Juhász Gyula utcában hetekkel ezelőtt mély göd- rőt ásattak a csatornázási vállalat. A gödörnek az út- test felőli oldalán repedések és beomlások keletkeztek. Félt, hogy egy idő múlva a házak felől is omladozni kezd majd a föld. A ré- gebbi gyöngébb épületek a földomlás következtében ká- rosodást szenvedhetnek. Az utca köburkolata helyenként

több mint félméteres széles- ségben már beleomlott a gödörbe. Úgy látszik, hogy a továbbomlást a mély árok helyenkénti deszkaburkolása sem akadályozza meg. Ké- rem az illetékeseket, foglal- kozzanak az ügyvel, nehogy a csatornázási munkák el- húzódása miatt a közvagyon- ban kár keletkezzék.

Egy Juhász Gyula utcai lakó

Közlekedési gond

A Bem utca és a folyta- tását képező Hattyas sor egyirányú közlekedése igen súlyos gondot okoz az Alsó- város délkeleti részén lakó dolgozóknak, valamint a le- felé irányuló teherforgalom- nak.

Ha az illetékesek kijönné- nek a helyszínre, meglátha- ták, hogy a lezárt úttal pár- huzamban három kövezet- len, térdig sáros utca van, mintegy másfél kilométeres hosszúságban. Tehát a kör-

nyék lakói, ha haza akar- nak jutni otthonukba kerék- párral, vagy motorral, kény- telenek nagy kerülőt tenni, vagy járműüket tolvá ha- zamenni. Ez viszont a mun- kából hazatérő fáradt dol- gozókat igen terheli. Arra kérem az ügyben intézkedő- ket, hogy amíg a Pálfi utca tervezett kövezése el nem készül, az utat tegyék sza- baddá a forgalom számára.

Nagyi József

A gyalogjárdák tisztasága

Olvastam a Dél-Magyaror- szágból, hogy már más is szóvá tette: a gyalogjárdák piszkosak, elhanyagoltak, nincs gazdájuk. Sajnos, így van ez Alsóvároson és Mó- ravároson is sok utcában. Sőt nemcsak az átjárók, de a gyalogjárdák is elhanya-

goltak. Sem a házfelügyelő, sem a magánházak tulajdo- nosai nem tartják kötelessé- güknek a járdák takarítását. Jó volna, ha az illetékesek szigorúan megkövetelnék a rendet.

Özv. Szűcs Jánosné

Szívesen segítünk

A napokban kint jártam a Szegedi Városgazdálkodási Vállalat Pacsirta utcai tele- pén. Ahogy mentem az ut- cában, megdöbbenve tapasz- taltam, hogy az iskola és az óvoda környékén a fagyolt felengedett járdák rossz ál- lapotban vannak, s a gyere- kek sárban járnak. Tudom, hogy a tanács, illetve a kör-

zeti tanács tag nem tud min- dent egyedül intézni, ezért mi, szülők szívesen segítünk nemcsak azzal, hogy a fi- gyelem felhívjuk a rossz útra, hanem, ha kell, társa- dalmi munkával rendbeho- zzuk a Pacsirta utcát, csak anyagot kérünk.

Dobó Lajos
Petres u. 17.

Zenei naptár

Kétzongorás hangverseny

Benkő Zoltán és Nagy Ist- ván, a két fiatal, tehetséges zongorista még mint zene- akadémiai növendék elhatá- rozta, hogy a két zongorára írt művek egész sorát tanul- ja meg. Kamarazene tanáruk, Petri Endre irányítása mel- lett fogtak neki a munkának és közös muzsikálásuk első sikerét az 1964 szeptemberé- ben megrendezett müncheni nemzetközi kétzongorás ver- senyen aratták.

A Szakiskolában rendezett est első műsorzáma Debussy Fehér és fekete című mű- ve volt, amely Szegeden még sohasem került előadásra, de Pesten is csak igen elvélve hangzott el. A mű címe és a tételek elé illesztett versso- rok és ajánlások az élmény forrására utalnak, de nem jelentenek programzenét. Debussyt Bartók Szonáta két zongorára és ütőkre című is- mert műve követte, majd

Brahms f-moll quintettjének a szerző által készített két- zongorás változata zárta le a nagysikerű estet.

A két zongorista interpre- tációjában kiválóan egyesült a gondosság, biztonság, bra- víúros technika a hangzásbeli ökonómiával. A művekhez való tudatosan elemző, intel- lektuális hozzáállást fiatalos hévvel párosuló ösztönösség kísérte. Ezért a szélsőséges dinamikai ellentéteken belül is gyönyörűen bontakozott ki a művek tartalma, lírája és bonyolult formája. A Bar- tók-mű sikerében elsőrendű szerepet játszott Avar József és Perényi László, az ütős hangszerek kiváló kezelésé- vel.

A hangverseny befejezése után a közönség tapsviharral ünnepelte a két zongoristát, akik Mozart és Milhaud rá- adásokat adtak.

Dr. N. I.

Kamaraest

Sajnáljuk, hogy a kénysze- rű időpont-ütközés miatt a szokottnál jóval kevesebben jelentek meg a Filharmonia rendezte Tisza Szálló-beli hangversenyen. Pedig Bodo- nyi Anikó zongoraművész- nő Bach, Beethoven és Liszt já- téka igen figyelemre méltó volt. A nagy lélegzetű Fan- tázia és Fuga töretlen ívelé- sével, nemes hangzásával, s mindenekelőtt jó Bach-sti- lusával, az f-moll (Appassio- nata) szonáta pedig drámai lendületességével és mélysé-

gével hatott. Liszt Tarantel- lájában a művész virtuóz készsége nyilatkozott meg. Gyarmati Vera hegedűm- vész- nő jó ismerőse a szegedi közönségnek. Játéka most is igényes, megbízható volt, pedig Ysaye Szóló-szonátája hatalmas feladat, különösen pár hónappal Irina Bocskova játéka után. C. Franck híres hegedű-zongora szonátája Katona Ágnes közreműködé- sével hangzott el megérde- melt sikerrel.

V. I.